

Jacques Delors heeft wat met Nederland en niet alleen omdat hij op 15 maart de Vrede van Nijmegen Penning krijgt overhandigd. De Parijzenaar maakt zich sterk voor één Europa. ‘Nederland heeft altijd de gemeenschap benadrukt, terwijl Frankrijk een meer federale visie uitdroeg.’

Door **Ariejan Korteweg**

De geesten rijp maken

Om bij Jacques Delors te komen, neem je in Parijs metrolijn 3, je stapt uit bij de halte Europe op de Place de l'Europe, en via de Rue de Liège en de Rue d'Amsterdam kom je in de Rue de Milan, waar op een vierde verdieping zijn stichting is gevestigd: Notre Europe. Alsof het zo moest zijn.

In de entree van Notre Europe, de denktank die hij in 1996 oprichtte na zijn aftreden als voorzitter van de Europese Commissie, hangt een foto. Delors in actie. Hij lacht, terwijl voor hem een groep jongeren met Europese vlaggetjes zwaait. Ergens achterin staat een meisje dat een grote gelijkenis vertoont met Martine Aubry, zijn dochter en sinds ruim een jaar voorzitter van de Franse Socialistische Partij.

Delors is 84 jaar en wat je noemt *en pleine forme*. Is Europa zo goed voor de gezondheid? ‘Welnee, ik heb geluk gehad.’ Zijn werkdagen zijn die van een twintigjarige. Een dag eerder was hij in Madrid bij de Spaanse premier Zapetero, die hem als roulerend voorzitter van de EU om advies vroeg. Na het gesprek zit een ambassadeur in de wachtkamer.

Op 11 februari doet Delors op verzoek van de kersverse Europese ‘president’ Van Rompuy zijn opvattingen over economisch herstellen de 27 lidstaten uit de doeken. ‘Het is een informele brainstorm, een gesprek bij de open haard, zoals dat wordt genoemd. In 1986 heb ik met Thatcher iets dergelijks gedaan, toen de Europese kassen leeg waren. De geesten rijp maken, daar gaat het dan om.’

Een man die niet alleen oog heeft voor de economische dimensie, maar ook voor de sociale samenhang van Europa, en voor de solidariteit tussen de rijke en arme delen van het continent. Zo motiveert de gemeente Nijmegen de toekenning van de Vrede van Nijmegen Penning, die op 15 maart wordt uitgereikt. Jacques Delors is de eerste laureaat.

De Vrede van Nijmegen, wat zegt u dat?

‘Het was in 1678 meen ik, en Lodewijk XIV was in oorlog met tal van landen. Dat verdrag was een poging daaraan een einde te maken. De tijd was turbulent: er waren coalities, monarchieën stonden ter discussie. De burgerbevolking leed zwaar onder dat alles, vooral in wat toen nog de Republiek der Nederlanden heette.

Frankrijk, Zweden, Spanje, het Roomse Rijk en Nederland schoven om beurten aan tafel. Maar trek vooral geen vergelijking met de Europese Unie van nu. Niet lang na de verdragen trok Lodewijk weer ten strijde en waren nieuwe verdragen nodig.

De Nederlanden speelden daar de rol van bemiddelaar. Die wil ik ook benadrukken in mijn dankrede. Ik ga het hebben over de Nederlandse opvatting van Europa, die ook de mijne is, en over de rol van vredestichter die Nederland na de Tweede Wereldoorlog vervulde.

Nederland heeft altijd de gemeenschap benadrukt, terwijl Frankrijk een meer federale visie uitdroeg. Natuurlijk was het economisch perspectief belangrijk: het openen van de Europese markt, het vrije verkeer van goederen. Maar Nederland had zwaar geleden tijdens de oorlog, men zocht vooral een andere wereld. Naar die gedachte wil ik terugkeren.’

Europa wordt vaak een *soft power* genoemd, een gebied dat invloed uitoefent zonder met de vuist op tafel te slaan. Geloof u daarin?

‘Energijds is er de politiek-technische kant: Europa leert ons dat een groep landen zo verstandig is geweest een deel van hun soevereiniteit met elkaar te delen. De unie is een eenheid van begrip, van wederzijdse afhankelijkheid en gedeeld recht. Daar kunnen lessen uit worden getrokken over hoe de wereld te besturen is. In Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië zie je dat landen voor Europese oplossingen kiezen.

Al vijftig jaar zeg ik dat Europa moet kiezen tussen overleven of aftakelen. De Europeanen geven zich er geen rekenschap van dat voor eurocentrisme geen ruimte meer is. Alle voordelen van de unie op economisch, politiek en sociaal gebied moeten worden benut. Tot 2030 stoppen in Europa veertig miljoen mensen met werken. Er staan er niet meer dan twintig mil-

Jacques Delors

Foto Julien Chatelin

‘Het is aan onze regeringsleiders om hun landgenoten van de Europese gedachte te doordringen’

joen klaar om hen te vervangen. Als dat demografische probleem niet wordt opgelost, kan Europa zijn levensstandaard niet vasthouden. En dat is nog maar één van de vraagstukken.’

We kunnen alleen samen overleven?

‘Europa is een eenheid van waarden en belangen. Hecht je alleen aan waarden, dan word je engachtig; beperk je je tot de belangen, dan verander je in een koopman met alleen oog voor winst. Je moet het juiste compromis zoeken.’

De unie stond in het teken van naoorlogse verzoening. Hannah Arendt (de politiek filosoof) heeft dat later mooi gekarakteriseerd: de vergeving en de belofte. Vergeven maar niet vergeten, dat is wat

Europa heeft gedaan. Aan een volgende generatie is de belofte gedaan dat ze niet zouden worden aangekeken op wat hun ouders deden.

In moreel opzicht is dat voor mij de belangrijkste daad van de twintigste eeuw. Europa moet er trots op zijn dat onze ouders en grootouders die edelmoedigheid hadden.’

Geeft men zich daar voldoende rekenschap van?

‘De Europese democratie heeft een beperkt geheugen. We komen uit tamelijk homogene samenlevingen die zich naar een steeds sterker individualisme ontwikkelen. Men beschouwt zichzelf als hoogstaand autoriteit op het gebied van het eigen handelen. Dat alles maakt dat morele ideeën over Europa nu

moelijk ingang vinden.’

Is het daarom dat u het bevorderen van solidariteit als het belangrijkste doel voor de politiek ziet?

‘Ik heb een vakbondsverleden. Voor mij zijn solidariteit en verantwoordelijkheid onlosmakelijk verbonden. Solidariteit versterkt de sociale en economische samenhang. Een samenleving moet het individu net zo min verstikken als ongeremd laten fonkelen. Naar dat evenwicht moet je zoeken.’

De sociale dialoog zoals die in Nederland wordt gevoerd, levert daarvoor een mooi model. Organisaties van werknemers en werkgevers die samen oplossingen zoeken voor economische vraagstukken, dat is een bron van inspiratie voor mij.’

Helpt de onderlinge solidariteit Europa door de economische crisis?

‘Die geest van samenwerken ontbreekt ten enen male. De crisis wordt met nationale middelen bestreden, het is elk land voor zich. Dit is niet het Europa zoals ik het me voorstelde. Eind jaren tachtig konden we, onder Duits voorzitterschap, tot de vorming van een Europees budget besluiten. Dat was een echte overwinning, het mooiste resultaat van mijn voorzitterschap. Alles wat Europa tot dan toe verhinderde te functioneren – wie gaat wat betalen? Hoeveel? –, was op slag verleden tijd. Die bereidheid tot overleg zie ik nu niet.

Dat wordt door onderlinge misverstanden versterkt: als de Fransen spreken van economisch be-

stuur, schiet dat bij de Duitsers in het verkeerde keelgat. Met een betere coördinatie had de crisis weliswaar niet kunnen worden voorkomen, maar was de groei groter geweest. Het stabiliteitspact is nuttig, maar dat is brandweerwerk: je creëert er geen werkgelegenheid mee. Er zijn sectoren waar je met 100 euro in Europa hetzelfde bereikt als met 150 euro op nationaal niveau: onderzoek, infrastructuur, milieu.

Een strategie voor na de crisis is minder moeilijk dan de invoering van de euro was, met zestig procent van de Duitsers die hun mark wilden houden. De brandweer was nodig om de overstroming te voorkomen, nu is er behoefte aan architecten.’

In 1968 schreef u iets wat als een

beginselverklaring klinkt: De strijd tegen de armoede en voor een vreedzame samenleving in eigen land is niet te scheiden van de strijd voor wereldvrede en tegen de achterblijvende ontwikkelings elders. Zijn er sindsdien veranderingen gemaakt?

‘De strijd tegen de armoede is in alle landen van de Unie gevorderd. Ongelijkheid, dat is een ander verhaal. Dat men zichzelf moet kunnen verwirkelijken in het leven, in dienst van de gemeenschap, dat is iets waartoe je een ieder in staat wilt stellen. Dat moet niet worden verward met de ongelijkheid van resultaten.

Door de mondialisering bereikt een aantal landen meer materiële welstand. We leven niet meer in de wereld van veertig jaar geleden. Schenk geen hulp, maar bied an-

CV

1925 - Geboren in Parijs

1950 - Dochter Martine wordt geboren, de huidige voorzitter van de PS, de Franse socialistische partij

1959 - Richt het linkse tijdschrift *Citoyens 60* op, wordt actief in de vakbond en de socialistische partij

1969 - **1974** secretaris-generaal van de eerste minister

193 - **1979** Lid adviesraad Banque de France

1979 - **1981** Afgevaardigde Europees Parlement

1981 - **1984** Frans minister van Economische Zaken, later Financiën

1983 - **1984** Burgemeester van Clichy-la-Garenne

1985 - **1995** Voorzitter van de Europese Commissie

1994 - Weigert, ondanks sterke druk van de Franse socialistische partij, zich kandidaat te stellen bij de presidentsverkiezingen.

1995 - **1998** Voorzitter commissie onderwys in de 21ste eeuw van de Unesco

1996 - Richt een eigen denktank op, Notre Europe, waarvan hij tot 2004 voorzitter is

2004 - Publiceert zijn Mémoires

2007 - IJvert voor een Europese gemeenschap van de energie

2008 - Publiceert, met Michel Dollé, *Investir dans le social*

deren de mogelijkheid zich te ontwikkelen: geef Afrika water, dan kan het zichzelf voeden.’

Europa telt 27 lidstaten. Is de grens bereikt?

‘In de jaren vijftig, als simpele militair voor een verenigd Europa, had ik me deze omvang niet kunnen voorstellen. Maar denk je eens in dat we na de val van de Berlijnse Muur hadden gezegd: bravo, maar geen denken aan dat jullie erbij komen. We moesten de armen openen voor de landen die uit de nacht van het totalitarisme kwamen. Dat hoort bij de morele opvatting die ik van Europa heb.

Wel hadden we eerst moeten nadenken: we zijn met vijftien, we gaan naar misschien wel dertig; laten we eerst ons huis op orde brengen voordat we hen ontvangen.

Zo kijk ik ook tegen de toetreding van Turkije aan. Ik zeg geen ja of nee, maar vind dat we moeten blijven onderhandelen. Wijs je hen af, dan versterk je de contra-productieve krachten van totalitarisme en obscurantisme.’

In verschillende Europese landen wordt gedebatteerd over de nationale identiteit. Komt dat Europa ten goede?

‘Integendeel, dat doet afbreuk. Ik wil me niet via een buitenlandse krant mengen in het debat zoals dat nu in Frankrijk wordt gevoerd. De kern is dat de mondialisering de mens op zichzelf terugwerpt. Die grijpt dan naar een vertrouwd houvast. Kwade geesten zien daar een voedingsbodem voor nationalisme en racisme in.

Het is aan onze regeringsleiders om hun landgenoten van de Europese gedachte te doordringen. Een staatshoofd kan de ene dag zeggen: ik heb in Brussel onze belangen goed verdedigd. De volgende dag beweert hij: Europa is onze familie. Met dergelijke pedagogie kom je niet ver.’

Europa heeft sinds het verdrag van Lissabon van kracht is, een driehoofdige leiding: Barroso, Van Rompuy en het staatshoofd van het land van dienst. Zorgt dat voor nieuw helderheid?

‘De nieuwe route moet zich bewijzen. Ik heb gestreden voor een vaste president. Dat moest vooral iemand zou zijn die mogelijkheden creëert, geen uitvoerder. Zo iemand is benoemd. Drie mensen aan de top – in zekere zin klopt dat: Europa heeft niet één gezicht.’

U heeft een groot deel van uw leven gewijd aan Europa. Zou u daar opnieuw voor kiezen?

‘Jazeker. In de jaren vijftig hebben zes landen dat grote risico aangedurfd. Daarna zijn mensen gezocht die dat werk in dezelfde geest wilden voortzetten. Omdat ik de taal sprak, heb ik altijd goede contacten in Duitsland gehad. Ik zag hoe daar een verpauperde generatie ontstond, getraumatiseerd door de oorlog. Dat scenario is door Europa afgewend. De naoorlogse wraakgevoelens, angsten en frustraties, zoals je die nu in voormalig Joegoslavië ziet, zijn toen in goede banen geleid.’

Aken verleende u de Karelsprijs. Van Nijmegen krijgt u een penning. Voelt u zich ook in eigen land gewaardeerd?

‘U vraagt er naar, ik zou er uit mezelf niet over klagen. Ik heb zo’n twintig eredoctoraten: niet een ervan is van een Franse universiteit. *French cooking*, noem ik dat. In 1994, toen ik weigerde presidentskandidaat voor de socialisten te worden, was ik populair. Daarna ben ik gemarginaliseerd. Ook bij het Franse voorzitterschap van 2008 ben ik buiten beeld gehouden.

Als voorzitter van de Europese commissie nam ik een groot risico toen ik twee dagen na de val van de Muur zei dat er in een verenigd Europa ook plaats moest zijn voor de voormalige Oost-Duitsers. In Frankrijk wordt dat niet op waarde geschat.

Met Duitsland en Duitse leiders ervaar ik een natuurlijke sympathie. Je moet anderen in hun geschiedenis, hun vooroordelen, hun angst en hoop willen begrijpen.’

U zag af van de race om het Franse presidentschap. Hoopt u dat uw dochter zich in 2012 alsnog kandidaat stelt?

‘Wat voor mij als haar vader tel, is gezondheid en geluk. Een oordeel vel ik niet. Je kinderen moeten hun eigen leven vormgeven.’